

„Fagylaltgyár” a mosávban

► Megható történettel jelentkezik Kóser konyha rovatunk a 7. oldalon. Az alapításának 70. évfordulóját ünneplő kis izraeli település, Safir helytörténetének színes (helyesebben mondva jeges) mozaikjához kötődik augusztusi receptünk. A történettel tisztelgünk a mosáv vidékeinkről származó alapítói előtt.

Zsidó Kultúra Európai Napja

A Komáromi Zsidó Hitközség idén is csatlakozik a Zsidó Kultúra Európai Napja rendezvénysorozathoz, 2019. szeptember 1-jén, vasárnap minden érdeklődőt tisztelettel várunk a Menház Zsidó Kulturális és Közösségi Központba.

Program:

11:00 – Kicsik és nagyok – zsidó közösségek 30 évvel a rendszerváltás után – ke-rekasztal beszélgetés

11:00 – Gyermekeprogram a közelgő nagyünnepok jegyében

12:00 – Kóser ebéd – előzetes regisztráció szükséges 2019. augusztus 25-ig a kile@menhaz.sk címen vagy a 7731-224-es telefonszámon

13:00 – Elul hónap és ünnepváró

13:30 – A magyar zsidó építőművészek öröksége – Lajtán innen és Lajtán túl – Gotttdank Tibor könyvének bemutatója

14:15 – Zsidó nők – Szunyogh Szabolcs új könyvéről beszélgetünk

15:00 – A Kehila – közösségért díjak átadása

15:30 – A Daniel Klezmer Band SZÓL A KAKAS MÁR című koncertje.

Az együtttest 2017 februárjában alapította Szurasenkó Dániel Miskolcon azzal a céllal, hogy népszerűsítse a klezmer zenét és a zsidó kultúrát. Észak-Magyarország egyetlen klezmer együttesének tagjai egytől egyig professzionális zenészek, akik egyedi módon prezentálják a zene sokszínűségét!

A részvétel díjmentes. A programváltozás jogát fenntartjuk. Támogatók: Komárom Városa, Bethlen Gábor Alap, MAZSIHISZ, Kisebbségi Kulturális Alap, Ezra Alapítvány, JHF. Programunk vendége a Budapesti Zsidó Hitközség Zuglói körzete. ◀

Szerkesztői gondolatok

A napokban e-mailt kaptunk Izraelből. Régi ismerősök, a Komáromból származó Deutsch család jelezte, útjuk ismét Budapest felé vezet.

PASZTERNÁK ANDRÁS

Emlékszem első látogatásukra, amikor vagy másfél évtizede a Menházban találkoztunk. Nem jöttek üres kézzel, számos fénykép és történet volt útipoggyászukban a háború előtti zsidó életről, a Klapka tér közeli cukorkás boltjukról. Vannak látogatók, akik egyszer eljönnek a gyökereket kutatni, talán feliratkoznak a Hitközségi Híradó címlistájára, s többet nem hallunk felőlük. Deutschékről ez nem mondható el. Az elmúlt években több alkalommal is visszatértek hozzánk, elhozták a Duna és a Vág folyók összefolyásához a következő generációk tagjait is. A legmeghatóbb történetem 2007-re nyúlik vissza. Egy rövid szakmai úton jártam a haifai Technionon, az egyik este a Deutsch házaspár autóból ült és eljött meglátogatni az egyetemi campusra. Legalább olyan jól beszélgettünk múltóról, jelenről és jövőről, mint most Budapesten. Adja az Ö. való, hogy még számos alkalommal futhassunk össze akár idehaza, akár a Szentföldön. Kedves Olvasóink, ha Komáromban vagy a közelben járnak, jelezzék, örömmel találkozunk Önökkel! ◀

Közösségi mozaik – kép(ek) a hitközség múltjából –

► Korabeli képeslap a 2000-es évek első feléből, mely a Komáromi Zsidó Hitközség kiadásában jelent meg. A bal oldali képen a tetőfelújítás utáni, még az épület külsejének tatarozása előtti állapot látható. A zsinagóga belsejét ábrázó felvételen felfedezhető a korábbi beázások nyoma. A Schnitzer Ármin Mikromúzeum gyűjteménye részben már az új tárlókba került, részben fennmaradt az eredeti kiállítás az egykori iroda melletti kisteremben. A zsinagóga textíliái még a régiek. A képeslapot Saláth Richárd tervezte.

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatinova 33, 94501 Komárno
vagy

IBAN: SK525200000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Vadász Magda (Budapest), Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság rövid hírek

A HH-t, a Shalom klubot és a KZSH-t támogatták: Biringer család (Mexikó) és anonimitásukat kérő adományozók. Köszönjük!

A nyár folyamán sok látogató kereste fel a Menházat. Nálunk jártak többek között Biringer Mór leszármazottai Mexikóból.

Zólyomban szeptember 10-én tartanak megemlékezést a Holokauszt emléknapja alkalmából. A nevek olvasásával egybekötött eseményre hitközségünk is meghívást kapott.

Zürichben megszületett Madeleine és néhai Alexander (Sándor) Pasternák hetedik unokája. A szülőknek, Nathalie Pasternáknak és Dan Deutschnak szívből gratulálunk harmadik gyermekük, Matan Simon születéséhez.

Nagyünnepi előzetes

Rosh Hasanah – a zsidó újév 2019. szeptember 29-én, vasárnap este kezdődik. 18:00-tól ünnepi imára várunk mindenkit Riszovannij Mihály és Balogh István vezetésével. Ezt követően vacsora lesz a Wallenstein Zoltán teremben. A részletes imarendet szeptemberi számunkban közöljük. Ünnepeljenek Önök is velünk! ◀

Támogatóink / naši sponzori:

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Díjat nyert A PÁSZTOR című filmmel Beszélgetés Jókai Ágival

Jókai Ági vagyok, 28 éves, Komáromból származó színésznő. Színházi szerepeim közül nagyon sok szép feladatom volt már. A legutóbbi Molnár Ferenc Liliomjának Marikája. Említhetném Shakespeare Vízkeresztjét is, ahol Máriát alakítottam, vagy Háy János Rák Jóska, dán királyfi című darabjában Ágicát, illetve Tamási Jégtörő Mátyásában Mártát.

Az első kőszínházi bemutatóm a pozsonyi Astorkában volt, idén búcsúztam a szintén Shakespeare vígjátéktól, a Szentivánéji álomban Hippolyta és Tündér voltam hét éven keresztül.

Magyar és szlovák színpadon is feltűnik egyszerre. Mennyire nehéz feladat ez?

Szerencsémre aktívan gyakorolhatom mindkét nyelven a színjátszást, mivel nem csupán magyar színházakban szerepelek, de a budapesti Vertigo Szlovák Színház állandó vendégei közé tartozom. Számomra mindkét nyelven öröm a hivatásom, hiszen az első néhány évben szlovák nyelven sajátíthattam el az alapokat, majd magyarországi színházaknál is töltöttem az egyetemi gyakorlatomat. Nem teszek különbséget a két nyelv között. A szlovák előadások előtt gyakran a kocsimban hangolódok szlovák zenék hallgatásával az estére, mivel ezt a nyelvet a mindennapokban kevesebbet használom.

Milyen tervei, felkérései vannak a következő évadra?

A következő évad szinte összefolyt a tavalyival, hiszen mindössze két hetem maradt a "regenerálódásra". Július 25-én lesz a Liliom szentendrei bemutatója, majd 27-től már próbálok is idehaza Komáromban Soóky László Papa, ha meghal című darabjában, aztán Egressy Zoltán Portugáljában

Masni szerepét a Bartókban, Dunaújvárosban, aztán Móricz Zsigmond Nem élhetek muzsikaszó nélküljében a salgótarjáni Zenthe Ferenc Színházban, végül pedig Háy János Utánképzés ittas vezetőknék című keserű komédiájában Jókai Annát, szintén Dunaújvárosban.

Nemrégben Perczel Zitáról készített színdarabot. Hogyan jött ennek az ötlete? Milyen volt a visszhangja?

2016-ban, a téli szünetben egy éjszaka nem tudtam aludni, kapcsolgattam a televíziót, épp a Perczel Zita életéről szóló dokumentumfilmet adták. Nem hagytam nyugodni a dolog, mivel nagyon érdekesnek találtam a színésznő életét. Elkezdtem utánajárni, ki is volt ő valójában, és sok érdekességet találtam róla. Nem sokkal később megszereztem az életrajzi könyvét, és elkezdtem megírni a monodramát. Segítségemre volt dramaturgként Balassa Eszter, aki a későbbiekben alkotóként is velünk maradt. Ekkortájt lehetőségünk nyílt Dobri Dániellel és Sulyok Benedekkel 2017-ben egy nyári ösztöndíjra a Római Magyar Akadémián, mindkét fiatal zeneszerző segítette a munkámat, így összeállt az előadás. Két különböző alkalommal töltöttük meg a Római Magyar Akadémia nézőterét nemzetközi közönséggel, amelynek remek visszhangja volt. Puskás István igazgató

(Fotó: Benkő Péter)

úr és Hervé Lóránth Ervin kulturális attache is mindenben támogattak minket. Ennek ellenére a család, ámbár még a második bemutató után is ujjongott, és az előadás plakátját kedves szavak kíséretében szignózta, néhány nappal később visszavette a jogokat, így soha többé nem játszhattam el azt. Még annak ellenére sem, hogy Perczel Zita egy nagyon kedves barátnője Bárdos Judit (Perczel Zita könyvének szerkesztője), illetve kedves férje Kelemen János (a Római Magyar Akadémia volt igazgatója) igyekeztek segíteni az előadás továbbjártásában. Máig érthetetlen ez a kellemetlenség, leginkább azért, mert nagyon sokan várták, sok helyütt már le volt szervezve a fellépésem. Szerencsére most az élet valóban kárpótolt! Boldog vagyok a díjamtól, úgy tűnik, végre kiegyenlítődnék a dolgok!

A napokban díjat nyert A PÁSZTOR című filmmel. Hogyan került ebben a produkcióba? Milyen szerepet alakít? Mikor és hol láthatja a közönség?

Ősszel kaptam a felkérést. Illés László a film rendezője keresett meg, Boros Mária ajánlott neki, majd az egyeztetés után elolvastam a forgatókönyvet. Nagyon örültem a lehetőségnek, hiszen ez volt az első nagyjátékfilm, amelyben lehetőséget kaptam. Juditot, egy zsidó lányt alakítok, az ő szenvedéstörténetét láthatják a nézők. A film a második világháború idején játszódik.

A Skandináv Nemzetközi Filmfesztiválon lesz a világpremier, ugyanott, ahol díjaztak is bennünket. Reményeim szerint hamarosan idehaza is láthatja a közönség! ◀

Dér Asia felvétele

PT

A társadalmi igazságtalanságok mindig foglalkoztattak

Beszélgetés Klacsmann Borbálával

Klacsmann Borbála vagyok, történész. Az ELTE-n végeztem történelem és néprajz szakon, majd a CEU-n folytattam tanulmányaimat két éves történelem mesterképzésen. 2015 óta a Szegedi Tudományegyetem Történelem szakának Jelenkortörténeti tanszékén vagyok doktori hallgató. Az elmúlt 12 évben szinte csak a zsidó történelemmel és holokauszttal foglalkozó intézményeknél dolgoztam, köztük a Holokauszt Emlékközpontban, az Anne Frank Háznál és a Yad Vashemnél.

Emellett számos kutatási projektben is részt vettem, 2019 februárjától pedig a Post Bellum nevű szlovák NGO munkatársa is vagyok.

Mi motiválta, hogy a vészkorszak idejét válassza kutatásai fő témájának?

Valójában elég sokáig csak sodródtam az árral, mert nem tudtam, hogy mi akarok lenni, ha „nagy leszek“. A társadalmi igazságtalanságok mindig foglalkoztattak, és volt, illetve van is bennem egy jó adag küldetéstudat, hogy a körülöttem lévő világot próbáljam jobbá, elfogadóbbá formálni. Szerencsémre egy idő után megtaláltam ehhez a legtesthezálóbb témát, amely azóta a hivatásommá is vált. Ezt annak köszönhetem, hogy 2007-ben elmentem a Holokauszt Emlékközpontba az Anne Frank - Történelem a mának című kiállítás tárlatvezetői képzésére. Tettszett a téma is, de a fő motiváció akkor az volt, hogy megtanuljak előadni, ugyanis szörnyen lámpalázás voltam, ha több ember előtt kellett beszélnem. Ezt sikerült is legyőzöm, és azzal a lendülettel „ott ragadtam“ az Emlékközpontban. Előbb a vándorkiállításokon vezettem, aztán már az állandón is, és egyre mélyebbre ástam magam a holokauszt történetébe. Aztán egyszer csak azon kaptam magam, hogy valójában ezzel akarok foglalkozni, csak akkor még nem tudtam, milyen keretek között, hiszen azzal mindenki tisztában van, hogy történésznek lenni nem épp a legegyszerűbb vagy legjövendelműbb foglalkozás. De valahogy mindig adódott lehetőség, hogy folytassam, most meg már a doktorimon dolgozom. A legjobban annak örülök, hogy ennyi idő után is úgy érzem, hogy továbbra is ezzel a témával szeretnék foglalkozni, nem fáradtam bele. Eddigi pályafutásomon persze sokan segítettek és inspiráltak, közülük két embert minden-

képp szeretnék kiemelni: Molnár Juditot, a témavezetőmet, és Pető Andreát, aki a CEU-n volt a tanárom, és azóta is sok közös projekten dolgoztunk együtt.

Melyek az eddig megjelent főbb publikációi?

Mivel igen sokféle intézménynek dolgoztam, a történészi munka sok oldalát megismerhettem és kipróbálhattam, mindet fontosnak tartom: a kutatást épp úgy, mint az oktatást és az ismeretterjesztést. Ezért itt is három csoportba sorolom a publikációimat.

Kezdem a kiállításokkal: 2012-ben és 2014-ben az Élet menete számára készítettem két kolléganómmal két kiállítást, Elhurcolt életek és Válasz-utak címmel. 2014-ben, a holokauszt 70. évfordulóján pedig Gödöllőn rendeztem egy időszaki kiállítást Törött emlékek – A gödöllői zsidók története címmel.

Saját kutatásomon alapul több megjelent (és előkészületben lévő) tanulmányom, ezek közül csak kettőt emelek ki: 2017-ben jelent meg „Abandoned, Confiscated, Stolen Properties: Jewish-Gen-

tile Relations in Hungary as Reflected by Restitution Letters“ c. írásom a Holocaust Studies: A Journal of Culture and History Hana Kubatova és Jan Láníček által szerkesztett különkiadásában. Tavaly pedig a Randolph L. Braham professzor által szerkesztett Tanulmányok a holokausztról IX.-ben kiadták „Az Elhagyott Javak Kormánybiztossága és a holokauszt túlélőinek kárpótlása Magyarországon 1945-1948“ c. tanulmányomat.

Végül tavaly óta ismeretterjesztő cikkeket is publikálok. Az első lehetőséget a szlovák HistoryWeb.sk oldalon kaptam, ahol azóta három cikkem jelent meg szlovák nyelven. A legutóbbit kedves barátom, Jakub Drábik szlovák történész fordította, címe: Najprv deportovalí židov, potom nemcov (<https://historyweb.dennikn.sk/clanky/detail/najprv-deportovalí-zidov-potom-nemcov>). Magyarul az Újkor.hu portálon Fóris Ákos rovatvezető tette közzé egy írásom „Még a legrosszabb németországinnál is rosszabb“: a monori gyűjtőtábor története címmel (<http://ujkor.hu/content/meg-legrosszabb-nemetorszaginnal-rosszabb-monori-gyujtotabor-tortenete>). Angolul pedig Wolfgang Schellenbacher segítségével a European Holocaust Research Infrastructure dokumentumblogján publikáltam: Pecunia Olet: Aryanizing Jewish Shops in Gödöllő (<https://blog.ehri-project.eu/2019/03/05/pecunia-olet/>).

Az ideji magyarországi Holokauszt emléknapp alkalmából egy figyelemre méltó cikke jelent meg egy nagy portálon a világhálón. Kérem, foglalja ezt össze olvasóinknak. Mi indította a cikk megírására? Milyen visszhangot kapott?

Ezt a cikket több okból is meg kellett írnom. Egyrészt nagyon elegendő volt, hogy szinte minden fórumon ugyanazzal az antiszemita hozzászólásokkal lehet találkozni, amikor feljön a holokauszt és a megemlékezés témája. Ezt tetézte, hogy egy ideje sokat beszélgettem az ismeretterjesztésről mint történészi feladatról Jakubbal.

Folytatás a következő oldalon.

Folytatás az előző oldalról.

Ő bátorított, hogy írjak efféle cikkeket, mondván, hogy ha én nem írom meg, más nem fogja. Ez persze tovább ösztönözte a küldetéstudatomat. Végso lökés-ként pedig megláttam egy holokausztról szóló posztot egy több mint 400 ezer főt számláló magyar Facebook-csoportban. Pontosabban alatta a kommenteket: ott volt az összes antiszemita toposz és a tudatlanságból, téveszmékből táplálkozó megjegyzések. Elég volt ezeket kiírnom, és meg is volt a cikk vázlata.

A cikkekre meglepő módon kizárólag pozitív visszajelzéseket kaptam. Többben megkerestek e-mailben vagy a Facebook-on, hogy köszönetet mondjanak, vagy megosszák velem a családjuk történetét.

Rengetegen megosztották a cikket, köztük a tanárim is, aminek külön örültem. Természetesen a cikk hivatalos Facebook-megosztása alatt kaptam hidegetmeleget, ami azonban további ötleteket is adott, hogy miről lehetne még írni. Szóval tervezem a folytatást.

Milyen tervei vannak a jövőben?

Minden. Folytatni mindazt, amit elkezdtem: kutatni, írni, tanítani, ismeretterjesztetni, könyvet szerkesztetni, konferenciákat szervezni, előadni, kiállításokon dolgozni, stb. Ideális esetben egy emlékhelyen szeretnék dolgozni, ahol milderre lehetőségem lenne. ◀

PT

Kirándulás Budapestre

Szeptember 1-től 9-ig rendezik meg Budapesten a 22. Zsidó Kulturális Fesztivált. A Komáromi Zsidó Hitközség kellő számú jelentkező esetén kirándulást szervez 9-én, hétfőn.

Tervezett program:

14:00 – Indulás busszal a Menház elől
16:00 – Program a zsidónegyedben és étkezés az S12 kóser pizzériában

19:00 – Zerkovitz Béla, a slágergyáros – koncert a Hegedűs Gyula utcai zsinagógában
Szereplők: Koltai Róbert, Kun Ágnes Anna, Fellegi Balázs, Nógrádi Gergely.

A részvételi díj támogatóinknak köszönhetően 10 EUR. Jelentkezni augusztus 27-ig lehet a KZSH titkárságán, vagy a kile@menhaz.sk címen. ◀

Meghívó Debrecenbe XX. határon túli nemzetközi konferencia – 2019. szeptember 5–7.

Kedves Hittestvéreink! Kedves Barátaink! Engedjétek meg, hogy ezúton invitáljunk benneteket az immár huszadik alkalommal megrendezésre kerülő határon-túli és magyarországi zsidó hitközségek és szervezetek konferenciájára. A konferenciánk témája: Zsidó közösségeink vallási és kulturális öröksége a turisztika jegyében.

Olyan előadásokat, hozzászólásokat várunk tőletek, melyek során ismertetitek a konferencia résztvevőivel azon vallási és kulturális értékeiteket, melyekre építve mások számára vonzóvá és bemutatathatóvá teszitek a saját közösségeiteket. Mindemelllett, a konferencia alkalmával próbálunk különleges programokkal, helyszínekkel, és érdekes előadásokkal szolgálni számotokra. Bízunk abban, hogy felhívásunkra sokan jelentkeztek, akár előadóként, akár résztvevőként, várjuk a visszajelzéseket. Találkozónkra szeretettel várunk minden olyan hitközséget és zsidó szervezetet, akik közös ügyeinken gondolkodva egy kellemes és tartalmas hétvégét kívánnak eltölteni Debrecenben.

Bízom abban, hogy idén is sokan elfogadjátok meghívásunkat, és újabb eredményes konferenciának adhatunk otthont.

Hittestvéri üdvözléssel:
Horovitz Tamás, elnök

Az érdeklődők a KZSH titkárságán jelentkezhetnek a kile@menhaz.sk címen. ◀

PASZTERNÁK
ANDRÁS

85. fejezet: A tudomány malmai

(2012. augusztus 31.)

A hét közepén elbizonytalanodtam, a tudomány malmai a szokásosnál is lassabban őröltek. Valahogy semmi sem akart a normális kerékvágásba visszazökkenni. Ültem az irodában, kattintgattam a számítógépen, irodalmaztam, s azon töprengtem, mit is kéne másnap reggel elkezdenem a laborban. Amikor szerdán az atomi erőművizsgáló is elkezdett gyengélkedni, s hatórás megfeszített küzdelem árán is csak 1,5 használható felvételt sikerült kiszervenem a megbolondult vezérlőprogramnak köszönhetően, reményt veszve kullogtam vissza a másodikra.

Hátra volt még a csütörtök, a hét utolsó munkanapja. Reggel kinyitottam a szemem, az első gondolat, mely átfutott az agyamon az volt: „Érdemes-e egyáltalán bemennem?” Nem volt sok időm töprengeni, megszólalt a telefon. Az egyetemi kolléga, azzal indította a napot, hogy elveszett az egy hónapja leadott mintám, s ha arra járok, próbáljam megkeresni az asztalán sorakozó rengetegben. Ólomnehéz léptek a 61-es megállójáig, „tényleg a jó buszra szálltam” – életézés a 12 perces út során, fullasztó átkelés a 4-es út felett átívelő gyaloghídon.

„Most már beléptem a kapun, nincs visszaút.” – nyugtáztam lemondóan, miközben felmutattam az útlevelem az őröknek.

Első utam a -2 szintre vezetett. „Hát nincs meg a mintád?” – sajnálkozott a műszer mellett a negyvenes-ötvenes éveiben járó kutató. Kb. 1,5 perc alatt ráakadtam az asztal egyik szegletén. „Van remény, az első sikeres kutatási feladat a héten!”.

Felérve a másodikra, monitort cipelő főnökömbe botlottam. „Ezt neked akarom adni! A gépedhez tegyük vagy az STM-hez?” „Természetesen a műszerhez, el kélt ott egy nagyobb!” – vágtam rá oly meggyőzően, fókuszba helyezve a tudományt az önös érdekekkel szemben.

„Beszélünk kell ma egy-két dologról!” – fűzte hozzá, miközben átvettem tőle a képernyőt. „Máris, csak hozom a jegyzetfüzetem!”

Percek múlva állók a szobája ajtaja előtt. Nem tudom, más hogy van vele, de nekem mindig gyomoridegem van az ilyen előre várható, de mégis hirtelen „akkor most megbeszélünk” projektek előtt. Fura, ez az érzés független a földrajzi elhelyezkedéstől, lehet Ramat Gan, Budapest, Szarvas... Kicsit a tábori, madrich gyűléseket és feedbacket idézik fel bennem ezek a jelenetek. Amikor te vezetted a gyűlést vagy te adsz visszajelzést, az olyan egyszerűnek tűnik, okosakat, jól hangzó dolgokat kell mondani, s akkor nem

lesz probléma. A másik oldalon viszont, izzasztóbb a helyzet. Minden mondatát át kell gondolnia az embernek, elég egy rosszul ki mondott fél szó, s nem várt irányba indulhatnak az események.

„Nagy levegő, kopogás, benyitás” – az ötödik percben már kezdem érezni, talán ma sem hangzik majd el, hogy „András, pályatévésztés volt vegyésznek menned”. Három különböző témát beszélünk át aprólékosan, majd egy elektroműszerész műhelyében töltjük el a délelőtt hátralévő részét. Igazi „szaki-világ”, azt hiszem utoljára a Pusztaszeri úton, az ötös épület műszerész birodalmában láttam hasonlót. Hatalmas, fiókos szekrényekben sorakoznak az áramköri elemek, csavarok, apró kis kütyük. Minden annyira rendezett, szervezett, kicsit az az érzésem, mintha nem is Izraelben lennék. Alig egy óra alatt kezembem a kis, helyben összerakott műszer, mely kutatótársam lesz az elkövetkező hetekben. Kezdem egyre jobban érezni magam.

Kettőre transzmissziós elektronmikroszkópiai (TEM) mérőidőt „bookoltam”, kis késéssel meg is érkezik az operátor, s neki látunk a még vasárnap elkészített minták vizsgálatához. Alig telik el tíz perc, csörög a mobilom. A szomszéd laborba hívnak, ahol a reggel megtalált mintámat tanulmányozzák nagy-felbontású pásztázó elektronmikroszkóppal (HR-SEM). Egy hónapot vártam erre, s pont most amikor a TEM-nél is ott kéne ülnöm. Cikázom a két labor között az alagsorban. Időnként felpattanok, s egy “sorry” kíséretben átszaladok két ajtóval arrébb, tájékozódni a fejleményekről. Mindeközben persze ott zakatol az agyamban, hogy az új műszerrel csak egy mérést végeztem, s mit is kéne most odafent tennem, a mi laborunkban.

Pörög a tudomány, dőlnek a mérési eredmények minden irányból. Jók, kevésbé jók, de özönlének. Miközben felfelé tartok a liften, előnt egyfajta boldogság érzés. Örülök, hogy vegyész lettem, kutató.

Az időm sajnos limitált, félbehagyom az eredmények rendszeresítését. Pílkhaz kollégámmal nyugtázom, hogy mint a Szovjetunióban mondták: “majd a jövő héten” befejezem. Bnei Brakba vagyok hivatalos Ági nénihez és Smuel bácsihoz, ahol éppen Eszter és Pisti vendégeskedik a kisbabájukkal Budapestről. Ezer éve nem találkoztam velük, utoljára persze hol máshol, mint az alföldi Szarvason, még madrich korukban. Az asztalon ott a friss Új Kelet nálunk, a 19. oldalon benne az izraeli helyzetet elemző blogbejegyzésem nyomtatásban.

Kell-e több erre a napra? Csak így tovább minden téren! ◀

FOLYTATJUK

DR. ORNA
MONDSCHIN

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből Mondschein Erzsébet és László emlékére

Az ország belső parti részén 1949-ben alapították a holokauszt túlélők, akik 1948-ban értek Izrael-be, a Safir nevű falut. Az alapítók magyarok, szlovákok és csehek voltak. Az országba érkezésük elején különböző helyeken éltek, mikor a Hápoél Hámizráchi nevű mozgalom új településeket akart alapítani, elhatározták, hogy olyan települést alapítanak, ahol legalább az tartja össze az embereket, hogy közös nyelven beszélnek.

Egy másik fontos közös nevező, hogy mindenki vallásos volt. Így alakult 1949 szeptemberében a falu, ahol 1948-ban a Függetlenségi háborúban nagy harcok voltak az egyiptomi hadsereg ellen.

Az első csoportba 40 család volt, illetve házaspárok. Az első gyerekek, egy ikerpár 1949 novemberében születtek. Az alapító minden családnak adott 1 tehenet, minden két családnak 1 lovat. Sátorokban laktak, mikor az első ikerpár megszületett, akkor fejezték be a helyi templom építését, a családnak elkerítették egy részt benne, hogy a csecsemőkkel ne a hideg sátorban legyenek, ahol az eső beszívárog. Az első idő nagyon nehéz volt, főleg azoknak, akik nem voltak földművesek, nem tudták a megszokni a nehéz fizikai munkát. Ők a sok kudarc után átköltöztek a városba, másképpen próbálták a megélhetésüket biztosítani. Akik a faluban maradtak kora reggeltől keményen dolgoztak, lassan látni lehetett munkájuk eredményét: a tehenistállóban új borjak jöttek a világra, a mezőkön és a gyümölcsösökben a termés sikerült. Új családok jöttek, a falu közössége új kihívások előtt állt. Egyik volt az új nemzedék nevelése, a másik hogy az új nemzedék ismerje, a szülők, és a nagyszülők volt életét. Mivel a felnőttek el voltak foglalva a szünet nélküli nehéz munkával, nem volt se idejük, se erejük megtanulni rendesen héberül. A gyerekekkel magyarul beszéltek, sokszor ők voltak a tolmácsok a kinti világgal szemben. A fő kapcsolatuk a héber nyelvvél a mindennapi imák voltak, a társadalmi élet központja a templom volt.

Az új élet és környezet könnyebb volt azoknak, akik rokonsággal voltak körülveve. Tudtak segítséget nyújtani, a rászorúlónak és a szomorú napok elviselhetőbbek voltak. A közös élet néha csalódást okozott, veszekedések, ok nélküli versengések, irigység is előfordultak. A lényeg az, hogy azok, akik fizikailag és főleg lelkileg erősek voltak és elég optimisták ahhoz, hogy lássák a jövőt, azoknak sikerült értelmes életet teremteni.

Egy rövid példa a Mondschein család történetéből. A faluban mindenki próbált kreatív lenni és ezzel pár fillért keresni. Mondscheinéknál maradt tej, miután a napi kiszabott mennyiséget beadták, a maradékból tejfölt készítettek és azt eladták egy

Beer Sheva-i fagyalt gyárnak. Azoktól vettek egy fagyaltgépet és kaptak receptet is. Így kezdődött egy kisméretű otthoni fagyaltgyár, ahova gyerekek és felnőttek örömmel jöttek pár fillérrért finom házi fagyaltot enni. Az akkori gyerekek, ma már közelednek a 70-hez, de emlékeznek a fagyalt ízekre és vágyódnak utána.

A faluba nagy ünnepséget rendeztek a 70 éves jubileum alkalmával. A településnek ma már 900 lakosa van és nem mindenki földműves. A harmadik meg a negyedik generáció lakik ott és ők az egyértelmű bizonyítékai az alapítók sikerének. A nehéz első idők, a lehetetlen körülmények, a kudarcok meg a sikerek, a szegénység és a szerénység, mindezek nem voltak hiába. A régi sátorokat és faházakat már csak a fényképeken látni, helyükön szép családi házak állnak. Vannak még gyümölcsösök és istállók, de mindenütt modern eszközök könnyítik a mai földműves munkáját.

Az ünnepségre az ország minden részéről érkeztek vendégek, akiknek a gyökerei a faluba vezetnek. A szervezőbizottság az alapítók tiszteletére szép ünnepélyt rendezett. Az ő emlékükre közlöm az otthoni fagyalt receptjét.

Hozzávalók: Az alapanyag 1/2 liter tejfől vagy tejszín, hozzá 1/2 pohár porcukor. A tejfőlnék vagy a felvert tejszínnek hidegnek kell lennie.

Elkészítés: Hozzáadjuk a porcukrot és tetszés szerint a következőkből: 10 dkg olvasztott csokoládé, pár kanál Nuttela, és egy kis pohár erős kávé. 10 dkg tejszokoládé és 10 dkg étcsokoládé darabokra törve és hozzá csokoládézú keksz darabokra törve. Lehet díszíteni friss gyümölcsevel.

Szezonális gyümölcsök darabokra vágva pl. cseresznye, sárgabarack, szilva. Lehet hozzá adni egzotikus gyümölcsöket pl. ananász, licsi, vagy mangó. Ezekhez egy kis citromlevet és ízlés szerint édesítőt lehet tenni. Karamellizált dió, amerikai mogoró, pisztácia, de ezek nem ajánlatosak gyerekeknek. Fagyikehelybe vagy kis tálkában tartsuk mélyhűtőben a tárolásig. ◀

Fotó: Orrling/Wikipedia

Predstavujeme nového predsedu ŽNO Košice

Rozhovor s Petrom Absolonom

Som Košičan od narodenia, v civilnom živote IT analytik, pracujúci pre nemecký bankový sektor. Čerstvý päťdesiatnik, mám dve dospelé študujúce dcéry. Zájmov a záľub mám viacero, no najviac asi rezonuje židovská genealógia. Členom ŽNO Košice som sa stal pred 4 rokmi, ako prvý z celej rodiny po 75 rokoch.

Nedávno ste boli zvolený za predsedu ŽNO v Košiciach. Gratulujeme! Aké sú vaše plány v novej funkcii?

V prvom rade by som chcel, aby sa rozbehnuté projekty dotiahli do úspešného konca. V príprave je oploštenie a zveladenie starého cintorína z rokov 1841–1899, sú návrhy na riešenia v sociálnej oblasti, hlavne čo sa týka najstaršej generácie. Na všetko však treba financie a s tým bojujeme asi všetci rovnako.

Ako vyzerá v súčasnosti židovský život v Košiciach?

Okrem tradičných piatkových a sobotňajších modlitieb organizuje komunita a jednotlivé kluby rôzne prednášky, výstavy a spoločenské akcie. V poslednom čase sa stali pravidlom aj spoločné šabatové večere aspoň jeden piatok v mesiaci. Tieto sú organizované buďto obcou v spolupráci so študentskou komunitou alebo rabínmi Zevom Stiefelom a Mišom Kapustínom, ktorí Košice často navštevujú.

Existuje cezhraničná spolupráca s obcami v MR a na Ukrajine?

Zatiaľ sa takéto vzťahy veľmi nevyvíjajú, no do budúcnosti nevyklúčujem, že sa

kontakty nadviažu. Koniec koncov, tento región je históriou tak dokonale prepoje-

ný, že žiadne na mape nakreslené čiary nemôžu túto spleť vzťahov rozdeliť.

Aké sú vzťahy obce s Izraelom? V meste študujú aj izraelskí študenti. Sú aktívni v živote obce?

Ako som už spomenul, študenti aktívne participujú na šabatových večeriach a tiež na niektorých spoločenských akciách. Religiózne založení študenti sa takisto zúčastňujú pravidelných piatkových a sobotňajších modlitieb.

Ako vidíte súčasnosť a budúcnosť židovskej komunity na Slovensku?

Ako vraví staré príslovie – dvaja Židia, tri názory. Slovenská židovská komunita je, bohužiaľ, dosť malá na to, aby sme si mohli dovoliť hašteriť sa medzi sebou a viesť žabomyšie vojny. Užšia spolupráca medzi jednotlivými obcami a ústredím je teda jednou z podmienok prežitia do budúcnosti. Je na každom z nás, ako sa postavíme k názorovým oponentom – a od konania jednotlivca sa bude vyvíjať aj celok. Keď budeme prácu v komunite brať ako micvu so všetkými dôsledkami, verím, že židovstvo na Slovensku budúcnosť ešte má. ◀

PT

Pokračovanie zo strany 4.

V auguste k nám zavítal veľvyslanec Nemeckej spolkovej republiky v Bratislave Joachim Bleicker, začiatkom apríla k nám prišla izraelská konzulka Naomi Eldar. Mnohokrát sme pohostili členov druhej, tretej či štvrtej generácie vysťahovalcov z nášho mesta, ktorí k nám zavítali z Izraela a z rôznych krajín južnej Afriky, západnej Európy či severnej Ameriky.

V Komárne a Komárome sa konalo množstvo programov súvisiacich so židovstvom aj mimo našej komunity. Pomyslime len na vynikajúce predstavenie Fidlikant na streche Divadelného súboru GIMISZ pri Gymnázii Jánoša Selyeho, či stretnutie spisovateľa Gézu Röhriga s čitateľmi na oboch stranách Dunaja.

Počas Dňa martýrov si každoročne pripomíname aj tých, ktorí už sem do Uličky Zlatého muža nemohli prísť spolu s nami: navždy nás opustil známy turistický sprie-

vodca Simon Segali, ktorého spomienka sa spája aj s našim mestom, odišiel vážený občan mesta Komárno dr. József Kiss Péntek, ktorý sa zúčastnil mnohých našich podujatí. So smútkom v srdci sa lúčime s pani Blankou Löwingerovou a Tiborom Haasom z Galanty, ktorí nám počas dlhých desaťročí pomáhali pri pohrebných obradoch. V Zürichu odprevadili na poslednú cestu Margot Brandeis-Berg, ktorá podporovala našu komunitu, a ktorá zosnula vo veku sto jeden rok. S bolesťou sa lúčime s Máriou Kováčovou z Nových Zámok a spomíname na Ladislava Urbana, ktorého som vo svojom prejave citoval.

Svoje riadky by som zakončil osobne: v tomto roku som mal vážnu dilemu, či sa mám zúčastniť Pochodu života v Budapešti. Bol som unavený z celotýždňovej práce, vonku bolo zamračené, trochu som zneistel, či sme našou dlhoročnou prácou vykonávanou v záujme spoznávania udalostí holo-

kaustu a zachovania tradícií komárňanského židovstva dosiahli nejaký výsledok. Takmer som zostal doma, keď sa v to ráno dvojdvierová skriňa zdedená po starej mame – ktorá putovala najprv z Budapešti do Komárna a teraz je opäť v Pešti – samovolne so škripotom otvorila. Bolo to znamenie. Kto iný by sa mal Pochodu života zúčastniť, ak nie ten, koho starú mamu viezli z budapeštianskeho geta do Bergen Belsenu, ktorého prastarí rodičia a príbuzní žili počas dlhých mesiacov v čoraz krutejších podmienkach len niekoľko ulíc od jeho terajšieho bydliska, či cestovali v dobytých vagónoch z vidieckych miest smerujúc k poslednej, pre mnohých osudovej zastávke v Osvienčime.

Nakoniec som sa Pochodu života zúčastnil. A keď som s bratom spoločne s tisíckami účastníkov faklového pochodu kráčal po brehu Dunaja, bol som si už istý: spomínať a pripomínať tieto udalosti nie je možnosť, ale naša povinnosť! ◀

Deň martýrov 2019

Príhovor Andrása Paszternáka

Vážení spomínajúci, dámy a páni! Opäť stojíme tu, na komárňanskom židovskom cintoríne, pokračujúc v tradíciách našich prarodičov a rodičov, spomíname na tragické udalosti, ktoré postihovali Židov žijúcich v tomto meste i okolí od druhej polovice tridsiatych rokov a na výročie deportácií v roku 1944.

Uplynulo sedemdesiatpäť rokov a sledujúc spravodajské relácie v roku 2019 si čoraz častejšie kladieme otázku: „Skutočne sme si nevzali žiadne ponaučenie z obdobia holokaustu? Z ničivých následkov vyslovených alebo napísaných slov?“ Sledujúc dianie na Slovensku i v Maďarsku, sa často nechápavo obzeráme okolo seba.

Ešte predtým však, ako začneme hľadať odpovede a príčiny na úrovni spoločnosti, musíme sa zahľadieť do seba. Teraz, keď spomedzi nás pomaly odchádzajú poslední preživší holokaustu, si musíme položiť otázku: Počúvali sme ich príbehy dostatočne pozorne? Vypočuli sme si a zapamätali sme si ich slová, ktorými opisovali tie temné roky? Pamätáme sa, ako sa to začalo, čo sa stalo v gete, po ceste či v táborech smrti? Dokázali by sme si pripomenúť, o čom rozprával pred tridsiatimi rokmi v tieni hromadného hrobu vtedajší tajomník náboženskej obce, ujo Laci Delikát vo svojom spomienkovom prejave naklepanom na pausovacom papieri? Marí sa nám ešte niečo zo slov Bandiho Haara, vyslovených v piatok večer v synagóge pri príležitosti svetového stretnutia? Dávali sme pozor, keď tu, pred domom smútku, odznali slová nedávno zosnulého Ladislava Urbana, keď hovoril o ponaučeníach z pekla, ktoré prežil ako dieťa v Bergen-Belsene? Zachovali sme si čokoľvek z historiek Lajosa Knöpflera alebo uja Laciho Kollára, ktorý nám rozprávali o židovskom spôsobe života v Modranoch a v Zlatnej na Ostrove?

Archív Spravodajcu, našich novín vychádzajúcich už dvadsaťtri rokov, rozpráva o mnohých osudoch. Vedeli by sme si však spomenúť, v ktorom ročníku sme čítali príbehy Anci Wohlstein, Hajnalky Messinger, či riadky uja Feriho Raaba?

Stojíme tu, pokračujeme v každoročnej šnúre spomienok, ale pomaly nám už zostáva len blednúca spomienka na osobné zážitky, rozprávania, ktoré sme si vypočuli ešte ako deti a vytetované osviečimské čísla na predlaktiach našich prarodičov.

V stále sa rozširujúcim archíve izrael-

ského pamätníka Yad Vashem nachádzame po vpísaní slova Komárom či Komárno niekoľko sto portrétov. Zostalo po nich, po ich živote aj niečo iné, ako krátky súhrn údajov? Alebo zostanú pre nás už naveky neznámymi známymi svetovej siete?

Dnes sa ešte zídeme, spomíname na komárňanské obeť holokaustu. Ale či nepochodíme rovnako, ako naši súverci, ktorí sa vysťahovali do Izraela, ktorí si z roka na rok spoločne spomínajú na vypálené komunity Podunajska, avšak časom už niet nikoho, kto by azkary zorganizoval.

Slovom, musím hovoriť, musíme si opäť sadnúť a vypočuť si očitých svedkov žijúcich medzi nami. Musíme sa zahĺbiť do materiálov pozbieraných za celé desaťročia a z času na čas si musíme pripomenúť nahraté rozhovory, otvoriť knihy.

Pretože ak zabúdame my, prečo by si pamätali iní, tí, ktorých sa to bezprostredne nedotklo!

Aj preto sa tak veľmi tešíme, keď počujeme, že sa v tunajších školách venujú tejto téme. Na premietaní filmu Susi a Petra Scheinerovcov o komárňanskom židovstve v kine Tatra sa zúčastnili aj žiaci, do synagógy zavítali skupiny návštevníkov, študenti Gymnázia Hansa Selyeho sa aj v tomto roku zúčastnili Pochodu života medzi Osviečimom a Brzezinkou. Na význam spomienok upozorňovala aj konferencia a vedomostná súťaž organizovaná v obci Kocs v Maďarsku.

Júnový Deň martýrov je vždy aj akýmsi ohliadnutím za udalosťami uplynulého roka v živote Židovskej náboženskej obce v Komárne. Pokiaľ strážime plameň, spoločne sa modlíme pri príležitosti sviatkov Roš Hašana a Jom Kipur, schádzame sa na séderových večeriach a odovzdávame príbeh úteku z Egypta, oboznamujeme mnohých s našou kultúrou a hudbou, stále hrdo hlásame: plán, ktorého súčasťou bolo aj zničenie kehily založenej v roku 1791, sa nevydaril.

Po letných prázdninách sme sa už tradične zapojili do podujatí Európskeho dňa židovskej kultúry – programu Prežil! Tím

Bálintovho domu v Budapešti priblížil záujemcom základy židovských tradícií a poslúžil na osvieženie pamäti členov komunity. Odovzdali sme ceny Kehila, uznanie za obetavú prácu vykonávanú v záujme židovstva regiónu. V rámci programu spestreného promóciami kníh sme si vypočuli koncert venovaný pamiatke obeť druhej svetovej vojny v podaní Komárňanského komorného orchestre. Pri príležitosti sviatku Sukot sme opäť postavili stan zdobený obrazmi akademickej maliarky Miriam Neger-Fleischmann, Kantor Gergely Nógrádi a Nelli Teszter priniesli do Komárna židovské melódie. Zapálenie sviečok pri príležitosti Chanuky spečatilo nezabudnuteľné vystúpenie Pétera Szíami Müllera a Bélu Szakcsi Lakatosa. Spomínanie i oslava charakterizovali januárový sviatok Tu bišvat. Málo očí zostalo suchých pri počúvaní literárneho pásma z básní Miklósa Radnótiho v podaní pána učiteľa Józsefa Szűcsa, ktoré sme si vypočuli, sediac za stolom plným ovocia. Pri príležitosti sviatku Purim nám učaril koncert Diny Pandzarisz, čítanie Davida Adriho z megily bolo pokračovaním našich tradícií. Pri príležitosti sviatku Pesach sa nás pod vedením Mihálya Riszovanného pri séderovej večeri stretlo vyše päťdesiat. Dvere synagógy sme otvorili dokorán počas Komárňanských dní a privítali sme moravskú cimbalovú formáciu Capella. Okrem početných menších podujatí musíme ešte spomenúť spoločné výlety a návštevy podujatí okolitých komunít.

Počas uplynulého roka privítali starodávne steny Chudobinca (Menház) aj diplomatické návštevy.

Pokračovanie na strane 5.

Poklady nášho kultúrneho dedičstva po prvýkrát na novej výstave v Židovskom komunitnom múzeu

Z novuobjavené poklady zo zbierky historicky prvého židovského múzea na Slovensku spred takmer sto rokov, ktoré dosiaľ verejnosť nemala možnosť vidieť, prináša na novej výstave Židovské komunitné múzeum.

Od 14. júna 2019 si budete môcť po prvýkrát prezrieť doteraz nevystavené raritné predmety z cennej zbierky prvého židovského múzea na našom území, ktoré fungovalo od roku 1928 až do druhej svetovej vojny v Prešove. Priekopnícke múzeum bolo jediným svojho druhu v dejinách Slovenska až do 90. rokov minulého storočia. Založil a riadil ho architekt a vášnivý zberateľ Eugen Bárkány, ktorému bola venovaná minuloročná výstava.

Jeho zbierka, ktorá obsahovala asi 1500 predmetov, predstavuje prvý veľkolepý príspevok k záchrane židovského kultúrneho dedičstva u nás. Zaujímavosťou je, že počas tzv. slovenského štátu bola skonfiškovaná a takmer zázrakom prežila holokaust. Dnes predstavuje cenné historické a vizuálne svedectvo o stratenom svete predkov.

Podľa hlavnej kurátorky výstavy, poprednej odborníčky na judaiká, Jany Švantnerovej, je to poklad. Aj preto pre výstavu aktuálnu zvolili príznačný názov Poklady Židovského múzea v Prešove, ktorá predstaví až 70 unikátnych predmetov. Vďaka spolupráci so Židovskou náboženskou obcou Prešov, ktorá je dnes majiteľom zbierky prvého židovského múzea, bolo možné tieto predmety preskúmať, reštaurovať, digitalizovať či publikovať a takto ich zachovať pre budúce generácie.

„Nakolko táto kolekcia predstavuje ozajstný klenot medzi európskymi zbierkami judaík, sme radi, že touto cestou s ňou môžeme oboznámiť slovenskú aj zahraničnú verejnosť. Zároveň tak vzdávame hold všetkým, ktorí sa podieľali na jej budovaní a záchrane,“ povedala kurátorka Židovského komunitného múzea Jana Švantnerová.

„Pre náš projekt sme zostavili medzinárodný výskumný tím, ktorého členmi sú historici, archivár, genealóg, historici umenia a experti na judaiká z Bratislavy, Košíc, Budapešti, Viedne a Tel Avivu,“ vysvetlil riaditeľ a kurátor Židovského komunitného múzea Maroš Borský.

Z prešovskej zbierky sa teraz na výstave ocitnú exponáty najmä z papiera: uni-

kátne papierové vystrihovačky, amulet pre rodičku, zriedkavé tlače, malebné kresby ako aj staré fotografie či mikrografie. Vzácné sú aj grafické listy z Viedne, Budapešti a iných miest, ktoré kolovali po Európe v druhej polovici 19. storočia. Mnohé z týchto objektov sú tzv. izraeliká, objekty s väzbou na Erec Izrael. Sú to historické mapy, panorámy Jeruzalema, zobrazenia Chrámu a ďalších miest, ktoré dokazujú silnú emocionálnu väzbu židovského ľudu k zaslúbenej krajine.

Dôležitou skupinou vystavených objektov sú vzácne fotografie zo zbierky. Sú to portréty rabínov a židovských manželských párov, ale aj unikátne predmety ako napríklad fotografia prezidenta T. G. Masaryka s jeho autogramom darovaná múzeu či fotografie z majetku známej nemeckej divadelnej herečky Márie Bárkány, príbuznej Eugena Bárkány, ktorá zomrela v roku založenia múzea a časť jej pozostalosti prešla do zbierky.

Jedinečným exponátom je aj fotografický album prešovských a šarišských židovských pamiatok zo súkromného fondu Theodora Austerlitz, právnika, amatérskeho historika, spoluzakladateľa múzea a Bárkányovho priateľa. Na Slovensku neexistuje podobný album, ktorý by ponúkal taký bohatý zdroj fotografických materiálov o miestnom židovskom kultúrnom dedičstve. Niektoré obrázky sú dokonca jedinou zachovanou fotografickou dokumentáciou budov a interiérov už neexistujúcich synagóg.

Prvá inštitúcia na území Slovenska, ktorá si za cieľ stanovila zbierkotvornú činnosť a prezentovanie židovskej kultúry, má netradičný príbeh. Židovské múzeum v Prešove vzniklo doslova zo dňa na deň a podnetom na jeho založenie sa stal náhodný objav nástenných malieb v malom domci v Prešove v roku 1928. Pri prejavbe našli pod vrstvami omietok tetragram Božieho mena, nápis „Toto je Pánova brána“. Nález vyvolal v židovskej komunite nadšenie, bol to totiž hmatateľný dôkaz prítomnosti židov v meste

ešte pred rokom 1840, keď bolo židom udelené povolenie usídľovať sa v slobodných kráľovských mestách. Účelom múzea bolo podľa stanov zbierať a uchovávať predmety pre židovský kult v synagóge a v dome, archiválie, rukopisy a tlač, ktoré sa týkajú židovských dejín, vyobrazenia osobností, stavieb a predmetov, ktoré majú pre židovstvo a jeho dejiny dôležitosť, zvlášť pokiaľ sa týkajú Slovenska. Súčasne chceli jeho zakladatelia bojovať s ponímaním, podľa ktorého židovský ľud nemá vyhranené a príznačné umenie.

Výstavný projekt je podľa autorov viacročnou aktivitou, ktorá sa zameriava na výskum a reštaurovanie najviac ohrozených predmetov z tejto vzácnej zbierky a ich zachovanie pre ďalšie generácie.

„Pevne verím, že súčasná výstava a katalóg, ktorý ju sprevádza, bude významným míľnikom v našom chápaní bohatstva židovskej materiálnej kultúry a vzácneho kultúrneho dedičstva slovenskej židovskej komunity,“ uzavrel Maroš Borský.

Výstavu môžete navštíviť v Židovskom komunitnom múzeu od 14. júna do 6. októbra 2019, okrem židovských sviatkov, každý piatok a nedeľu od 10 h. do 16 h. ◀

www.synagogue.sk/sk/muzeum/

Foto: Jarcajtova tabuľa, Michalovce, 1894

© Židovská náboženská obec Prešov

POZVÁNKA

Pozývame Vás na
 „Spomienkový deň obetí holokaustu a rasového násillia“
 Utorok, 10. septembra 2019
 T. G. Masaryka 24
 Zvolen

PROGRAM:

10.00	Čítanie mien deportovaných židovských obyvateľov - židovský cintorín
10.45	Odhalenie mien záchrancoV židovských životov na „Múre cti“ v „Parku ušľachtilých duší“
11.45	Konferencia o holokauste na Slovensku
prof. Nižňanský, Mgr. Lónčíková, PhDr. Mičev, Mgr. Hlavinka
Aula Technickej univerzity vo Zvolene
12.30	Dramatizované čítanie študentov SPŠ Dopravnej vo Zvolene
„Osudy spútané ostnatým drôtom“
13.30	Diskusia
17.00	Koncert - Zvolenský zámok, Kráľovská sála

Nástenka krátke správy

Vydávanie Spravodajcu, Klub Šalom a ŽNO v Komárne podporili: rodina Biringer (Mexiko) a anonymní darcovia. Ďakujeme!

Počas leta zavítalo do Chudobinca mnoho návštevníkov. Pobudli u nás okrem iných potomkovia Móra Biringera z Mexika.

V Debrecíne sa bude začiatkom septembra konať tradičné každoročné stretnutie zahraničných maďarských židovských náboženských obcí. Ohľadne programu sa môžete informovať na sekretariáte ŽNO v Komárne.

Vo Zvolene sa dňa 10. septembra koná pietny akt pri príležitosti Pamätného dňa holokaustu. Na podujatie spojené s čítaním mien pozvali aj našu náboženskú obec.

Výlet do Budapešti

V Budapešti sa v dňoch 1. až 9. septembra 2019 koná Židovský kultúrny festival. V prípade dostatočného záujmu zorganizuje Židovská náboženská obec v Komárne výlet na toto podujatie, a to v pondelok, 9. septembra 2019.

Plánovaný program:

14:00 – Odchod z Komárna pred budovy Útulku (Menház)

16:00 – Program v židovskej štvrti a pohostenie v kóšernej pizzérii S 12.

19:00 – Béla Zerkovitz – „továreň“ na šlágre – koncert v synagóge v Ulici Gyulu Hegedüsa: Účinkujú: Koltai Róbert, Kun Ágnes Anna, Fellegi Balázs, Nógrádi Gergely.

Účastnícky poplatok – vďaka našim sponzorom – 10 eur. Prihlásiť sa možno do 27. augusta 2019 na sekretariáte ŽNO v Komárne alebo na emailovej adrese kile@menhaz.sk. ◀

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
 10103804/5200 – OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia
 IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
 Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno
 alebo
 IBAN: SK525200000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX
 Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Spravodaj – mesačník ŽNO v Komárne, založený v roku 5756. (1996), **šéfredaktor:** Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci:** Judit Haas, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava:** Richard Saláth, **jazyková korektúra:** Magda Vadász (Budapest), Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Katarína Potoková (Nitra), tlač: Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisračné číslo:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Periodikum je nepredajné.

Poklady Židovského múzea v Prešove

© Židovská náboženská obec Prešov

► Znovuobjavené poklady zo zbierky historicky prvého židovského múzea na Slovensku spred takmer sto rokov, ktoré dosiaľ verejnosť nemala možnosť vidieť, prináša na novej výstave Židovské komunitné múzeum v Bratislave (strana 3.). – Mapa Svätej zeme, Chaim Šlomo Luria (podľa), Vydavateľstvo Markus Munk, Viedeň, záver 19. storočia).

Európsky deň židovskej kultúry

Židovská náboženská obec v Komárne už tradične usporadúva podujatie pri príležitosti Európskeho dňa židovskej kultúry 1. septembra 2019 v Komárne. Na program je vstup voľný pre každého záujemcu.

Program:

11:00 – Malí a veľkí – židovské komunity 30 rokov po spoločenských zmenách – beseda za okrúhlym stolom

11:00 – Detské programy v znamení blížiacich sa vysokých sviatkov

12:00 – Kóšer obed – treba sa vopred registrovať do 25. augusta 2019 na adrese kile@menhaz.sk alebo na telefónnom čísle 7731-224

13:00 – Mesiac elul v očakávaní sviatkov

13:30 – Dedičstvo maďarských židovských architektov – Pred Litavou, za Litavou – prezentácia knihy Tibora Gottdanka

14:15 – Židovské ženy – rozprávame o najnovšej knihe Szabolcsa Szunyogha

15:00 – Odovzdávanie cien Kehila – Pre komunitu

15:30 – UŽ KOHÚT KIKIRÍKA koncert skupiny Daniel Klezmer Band v rámci ktorého odohrajú večne zelené klezmerové a jidiš melódie, blízke srdciam divákov!

Formáciu založil Dániel Szurasenko vo februári 2017 v Miškolci s cieľom popularizácie klezmerovej hudby a židovskej kultúry. Jedinú klezmerovú skupinu severného Maďarska tvoria výlučne profesionálni hudobníci, ktorí jedinečným spôsobom prezentujú mnohorakosť klezmerovej hudby.

Účast' je bezplatná, celý program prebieha dvojязыčne, po slovensky a po maďarsky.

Podujatie podporili: Mesto Komárom, Fond Gábor Bethlena, Zväz maďarských židovských náboženských obcí, Fond menšinovej kultúry, Nadácia Ezra, JHF ◀

Myšlienky redaktora

ANDRÁS PASZTERNÁK

Pred niekoľkými dňami sme dostali e-mail z Izraela. Naši starí známi, rodina Deutschová pochádzajúca z Komárna, nám oznámila, že ich cesta vedie opäť cez Budapešť. Pamätám sa na ich prvú návštevu, keď sme sa pred pätnástimi rokmi stretli v Chudobinci. Neprišli s prázdnyimi rukami, ich batožina ukrývala mnoho fotografií a príbehov o židovskom spôsobe života pred vojnou, o ich obchode s cukrovinkami, ktorý stál neďaleko Klapkovho námestia. Sú návštevníci, ktorí raz prídu hľadať svoje korene, možno sa zapíšu do zoznamu odoberateľov Spravodajcu, a nikdy viac o nich nepočujeme. O Deutschovcoch toto povedať nemôžeme. Počas uplynulých rokov sa k nám viackrát vrátili a priviedli k sútoku Dunaja a Váhu aj členov nasledujúcich generácií. Náš najdojímavejší príbeh sa odohral v roku 2007. Bol som na krátkej, týždňovej pracovnej ceste na Technione v Haife. Manželia Deutschovci v jeden večer sadli do auta a prišli ma navštíviť na univerzite. Náš vtedajší rozhovor o minulosti, súčasnosti a budúcnosti bol aspoň taký zaujímavý, ako ten terajší v Budapešti. Nech dá Pán večnosti, aby sme sa ešte mnohokrát zišli či už tu doma, alebo vo Svätej Zemi. Milí čitateľi, ak navštívite Komárno alebo okolie, dajte nám vedieť, vždy sa s vami radi stretneme! ◀

